

Adgit SS. TRIAS & ausa secundet.

DISSE^RTATIO CIVILIS
DE

DIFFERENTIIS
ac PRINCIPIIIS ACTIO-
NUM MORALIUM

Qua M

*Ex consensu ac suffragio amplissimæ facultatis Philosophicæ
in illustri ac celeberrima ad Auram Academia.*

SUB PRÆSIDIO

Reverendi ac Præclarissimi VIRI

M. PETRI ANDREÆ BERGII
Lingvarum Ebrææ & Græcæ Professoris ordin. &
h. t. facultatis Philosoph. Decani spectabilis, Fau-
toris ac Promotoris omni observantiæ gene-
re æternum colendi.

*Pro consuetis in Philosoph. honoribus & privilegijs con-
sequendis, examinandam humaniori differentium judicio,
placidæq; censuræ exhibet*

OLAUS B. CYGNELIUS
Wermelandus.

In Auditorio Majori ad diem 27 Junij. A. 1663.

A B O Æ,

Excusa à PETRO HANSONIO Acad. Typ.

Proœmium.

Rei Dignitas, nec non civilis studij insi-
tus Amor, materiam hanc ingenio vires exe-
rere adlaboranti elegerunt. Commendatur
quippe illa insigni usu, quem vita communis
exhibet solidè ejus parata notitia: Prudentia
civili incumbentes animi, tam Dogmatico quam Parænetico do-
cendi genere, ope hac imbuuntur. Hinc & Cicero, i. Offic.
quam cognitu necessarium sit discriminem actionum docens, per-
multum interesse inquit, utrum perturbatione aliqua a-
nimi, quæ plerumquæ brevis & ad tempus est, an con-
sulto aut cogitato quid fiat: leviora enim esse quæ re-
pentino aliquo modo accident, quam quæ meditata in-
feruntur. Idem reputans Epictetus, totius Moralis Philoso-
phia fundamentum statuit, res nostra potestatis, à cæteris non
arbitrij nostri scitè distinguere. Ad hac & ijs, quorum me-
tes jurisprudentiae culturæ, cultiores evadere conantur, apprimè
inseruit, expeditior enim sternitur cursus, facilisq; hoc medio
panditur eò via. Nec tyronum ac dissentium commodo con-
tentia cessat, sed legum latoribus & penes quos justitia est tute-
la, in bene multis conductit: Horum namquæ interest factorum
conditiones, digna estimatione pensitare, quod ijs sine nota exe-
qui, quibus familiaria sunt actionum humanarum requisita,
contingere solet. Mihi præterea semper volupe fuit, Civili
Doctrinae studia mea consecrare, quæ gravissimorum judicio,
non estimata objecti conditione, nobilior Philosophia pars censem-
tur. Est mens mortalium dupli & quidem nefanda infecta
luc, VERI & yroïæ & APPETITUS & ræxiæ, quibus &
consumeretur, ni summi Numinis favor, amissi depositi reli-
quias, utriquæ vitio remedia adornari sustinuerit; quorum prius

Intensivæ, posterius Extensivæ Perfectionis nomine, Philosophis venire consuevit. Iccirco quia graviori morbo medetur practica, voluntatem dirigit, affectus moderatur, Magistratum & subditos virtutis officijque admonet, seditiones prudenter componit, hinc, procul dubio, primatum & sibi vendicat, cum Theorie Ignorantiam ipsam removisse, sufficiat. Plurimum insuper & hoc huic prærogativæ opitulatur, quod animæ vivæ, non una, vel altera, sed plures, eam de se benemeritam habeant, quod non minus intellectus, quem de insti-tuenda vita rectis imbuit sententijs, quam Appetitus, quem ad virtutis Indefessum excitat studium, probè evincit. Nequè enim sufficit scire, ait Aristoteles, quid virtus sit, sed parare eam oportet & vitæ expimere. Eth. lib. ultim. c. 9.

Ceterum miraris forsitan, L. B., cum magnos magna commendare deceat, qui sit, quod veluti simplicitati immemor, in tam insignis scientie laudes ire sustineam, verum spero me veniam impetraturum, dum cognoveris, non turgida aliquâ persuasione, sed excexcendi ingenij ergo, sine alicuius prejudicio, mentem me meam aperire. Proinde L. Optime, conatus meis faveto, & quod industrie meæ angustiâ temporis plurimum præpedita deest, id humanitate ac candido judicio superpleto. Vale.

DISSERTATIONIS

De

Differentiis & Principiis Actionum Humanarum.

THEISIS I.

Duplices humani sunt actus, Interiores sive Eliciti & Exteriores sive Imperati, Quorum naturam considerando, Horum Differentias & Requisita proponimus.

ponimus. Et contrahuntur actus exteriōres doabū ad-
equatis Differentijs, Spontanea & Invita; hinc omnes
Practicæ actiones in latitudine sua, vel invita vel sponta-
neæ efficiuntur. Laudis itaq; & vituperij, præmij & pœ-
næ rationem Spontanea; venia verò & misericordiaæ In-
vita determinat intuitus. De Hujus prius, deinde de Il-
lius natura & principijs agemus.

II.

Actio invita est, quam quispiam aut vi aut ignorantia in-
ductus producit; sicut ex Arist. Eth. lib. 3, cap. 1. colli-
gitur. Ab invito declarando auspicamur, & quoniam
hæc definitio constet partium enumeratione, ideo pro-
pius ad naturam divisionis accedere videtur; quod nec
quempiam movebit, cum frequens sit Philosophis,
eiusmodi plena divisiones pro descriptionibus suppo-
nere, quando nimis id quod partibus est commune,
aliqua certa ac una notione satis commodè exprimi
non potest: Unde Calovius Metaph. c. 13. Solenne dicit
esse rebus ejusmodi, quæ ob generalitatem suam latissimè patent
& difficilimè ad unum conceptum formalem revocantur, sub dif-
junctione describi.

III.

Duo proinde sunt principia invitæ actionis: *Vis* scil.
& *ignorantia*. Cuius assertio[n]is veritas vel inde peti
potest; quod ad formale spontanei duo concurrant;
Cognitio & *Voluntas*: primum enim novimus quid ex-
petendum est, postea motu voluntatis in illud ferimur.
Ast horum utrumquæ sæpenumero impediti potest, quo-
niam ignoratione tollitur notitia, produciturq; actio in-
vita: Vi autem præpeditur voluntas, fitq; actio violenta.

IV.

Actio violenta, juxta Arist. Eth. l. 3. c. 1. est cuius
principium foris stat, in quam nihil is qui agit aut pa-

titur, per se confert vel consentit. Ut si ventus aliquo homines invitos tulerit una cum navi. Hinc nemini non patet, quod qui ad aliquod patrandum impellitur, is nihil proprio motu ad id conferat, quodq; principium movens ita extra subjectum agens vel patiens sit, ut nihil omnino ad actum illum ab interno principio adhibeatur.

V.

Non abs re igitur Doctores ad actionem ἀπλῶς violentam, duo ut maximè necessaria requirunt. 1. Principium extrinsecum. 2. Inclinationem nostri animi prorsus reluctantem. Iccirco horum à se invicem separatione, nihil magis est erroneum; sæpè enim titillans objectum foris est, nec propterea actio perpetim nomen invitatur: Sed requiritur, docente Exellent. M. Axilio Kempe, Eth. c. 2. Expl. §. 5. violentum non tam ad modum objecti, quam ad modum causæ efficientis cogens, secus enim si putatur, actiones nostræ spontè suscepτæ, & cum voluptate perfectæ, redderentur invitæ & violentæ: concludimus itaq; potenti, sufficienti ac valido, imo conatus interno repugnanti, opus esse principio.

VI.

Expositionem hujus excipit consideratio Actionis Mixtae, quæ ab invito & spontaneo cum videatur quid participate, ideo juxta Thomam lib. 1. c. 2. q. 5. 6. & alios, violenta secundum quid dici consuevit; nec talis denominatio omni prorsus caret fundamento, siquidem actiones, ejusmodi de principio ortæ, maxima quidem sui parte sunt spontaneæ, quod docet voluntas partes organicas movens. Interim suo modo & violentæ videntur, quod probat metus, propter quem suscipiuntur.

VII.

Nihilominus hæ actiones & Philosophi judicio & a. liorum

liorum quoq; sententia commode ad spontaneas referri possunt. Nam appetitus noster non solum fertur ad ea, quæ habent rō ēv in seipsis, sed etiam in ea quæ desiderati finis obtentioni inserviant. Quare, ob ora tempestate, mercium in mare proiecō est spontanea: Nam quidquid violenti subest, id additæ conditioni, si periculum non immineret, acceptum est referendum.

VIII.

Nec præterea, sibi benè constare videtur sententia, metum causam invitæ actionis determinans, cum hoc nomine violenta omnia dicereutur, quæ aguntur metu iræ Divinæ & poenarum, quas lex divina & humana delinquentibus minatur. Horn. Eth. lib. 3. 4. Standum itaque puto rationibus, quas succinctas sequens includit thesis.

IX.

1. Dum expetuntur fiunt deliberato consilio. 2. Principium movens partes actionem promoventes, est intrinsecum. 3. Merentur ejusmodi actiones, vel laudem, vel veniam, vel reprobationem. Laudem, quæ quidem præter decorum, magnarum tamen ac honestarum rerum causa, sine scelere committuntur. Tale fuit factum Zopyri. Just. l. 1. c. 10. & Tarquinij superbi. Florus l. 1. 7. Val. Max. l. 7. 4. Veniam merentur, quæ quidem officium viri boni non decent, ob maximos tamen cruciatus, quibus ferendis impar est humana natura, admittuntur: Sic quando servus, exquisitissimis tormentis affectus, prodit consilia Domini. Reprobationem incurunt, quæ lucri ergo cum scelere patrantur, quale factum est Apostatarum sinceram religionem ob temporalia commoda deserentium, cum ne in præsentissimo periculorum æstu constituti, aut extremâ necessitate coacti ab ea descisserent. 4. Quia aestimari debent ex natura & con-

& conditione præsentis temporis quo fiunt. Et hoc per-
tinet quod Hornejus docet: *Cum actus versentur circa
singularia estimari debent præcipue ex circumstantijs, ut talis
simpliciter quisve sit, qualis est in re ipsa; secundum quid aus-
tem pro ut à nobis sub certa conditione esse cogitatur.* Et pau-
lo post concludit. *Quod igitur metu fit, spontaneum est in se
& simpliciter, idem tamen violentum est secundum quid, puta
quatenus consideratur extra talen casum sive prout à circums-
tantibz abstrahitur.*

X.

Action per Ignorantiam est quæ ab agente circumstan-
tiarum quarundam singularium ignaro, culpæ & fraudis
vacuo, proficiscitur, & subsequentem habet poenitenti-
am. Impropriè & per accidens dicitur ignorantia cau-
sa alicujus actionis, nam, ut in Metaph. docetur, priva-
tio non potest esse principium in esse causati positivi in-
fluens. Quia autem removet scientiam, cuius præsen-
tia alias obstat istius actionis productioni, cause no-
mine nobis venit; Haud secus ac remotioni columna-
rum, imputatur ruina fornicis, cum merito insito pon-
deri esset adscribenda. Præterea ex præmissa definitio-
ne etiam patet necessitas distinctionis inter id quod ob
ignorantiam, & inter id quod *ignoranter* committitur. Ob
ignorantiam enim agitur, quando non aliud sed ipsa igno-
rantia est causa princeps ignoratæ actionis. Sed *igno-*
ranter agitur, cum is qui agit, ipse sit sui erroris autor.

XI.

Et ut magis innotescat natura ignorati, paulo distin-
ctius, paucis tamen de ignorantia agere, animum indu-
ximus. Refertur quidem omnis ignorantia ad invitum,
sed Peculiaris facto veniam & excusationem meretur, pro
quo obtinendo sequentes notabimus distinctiones.

XII. Sit

Sit itaq; vel *Universalis seu Iuris*, vel *Particularis seu facti & Circumstantiarum*. *Universalis*, quando quis ignorat in universum, honestatem, finem, & utilitatem cuiusvis actionis, jura Reip., & muneris demandati partes, quæ tamen communia, & scire debuit, & si vel mediocrem adhibuerit diligentiam, facile potuit. In duobus itaq; potissimum hæc se exerit; *vel in errore rerum consideratarum judicio*, cum quis judicat id esse malum, quod absolute bonum est, & vice versa. Ut qui judicat exercitium virtutis esse rem malam. *Vel in imprudenti rerum collatione*, dum majus malum proximi eligitur; Hac laborat, qui malit præsentissimum subire periculum, quam temulentum probra ingentem paulisper ferre.

Ignorantia Particularis, quando quis nonnullas circumstantias in actione principes non potuit prævidere, sed ijs ignoratis, aliquid committit. *Circumstantiae autem illæ, quarum hæc ignorantia est, hoc comprehenduntur versiculo:*

Quis, Quid, Ubi, per Quos, Quoties, Cur, Quomodo, Quando. Circumstantia Quoties, ideo à nonnullis morum magistris expressè additur, quia iterati facti, ac denuò instituti, in actionum examine, magna haberi solet ratio: Iti enim furti, aliorumq; delictorum poenas è frequentia ac repetitione similium actuum determinant.

Deinde sit vel *Antecedens*, quæ causa volendi est quod quis alias non vellet. Sic Isaacus cum benedictionem primogeniturae Esavo conferret, ignoravit se Jacobo benedicere. *Vel Concomitans*, quando ignorans

quis committit, quod & sciens alias faceret. Sie privi-
gatus fuisse canem petens, novitatem ferit fortuitò, ac
ne sic quidem male respondit. *ut Spengl. Exert. 4. 14.*
ex Camerario in horis succisiuis citat. Consequens, cum
voluntas est ignorantiae causa, & quis vel de industria,
vel de negl gentia, ignorati quid in actum producit.
Sic fatagunt, quos illecebræ voluptatum alliciunt, leges
ignorare.

XV.

Liquet proinde non Universalem, non Consequentem
seddere factum excusatum, quippe ab errore vincibili
sunt profectæ & subsequentे poenitentia sàpè carent.
Concomitans autem et si actionem non prorsus reddat invi-
tam, nihilominus quoad actum exteriorem in se consi-
deratum, excusationem quodammodo vulgo invenit.
Philosophus itaq; actiones hoc principio ortas, nomi-
nat non voluntarias, nam nec secundum, nec contra,
sed præter voluntatem contingunt.

XVI.

Cæterum Particularis, & Antecedens, actionem invi-
tam producunt, nam & ignorantia & Noluntas (sit mo-
do venia verbo) includuntur, undè qui ex hoc princi-
pio quid committit, quamvis possit intendere substanciam
actus, non tamen ejus qualitatem & eventum for-
mitum vult. Sunt enim actiones morales secundum
circumstantias potius, quam secundum substantiam es-
timandæ.

XVII.

Ad spontaneum, quod succedit, constituendum re-
quiruntur; Principium intrinsecum & circumstantiarum in-
quibus actio consistit cognitio. Ex quibus & hæc definitio
liquet. Spontanea actio est cuius principium reperitur in
ipso agente, singulas circumstantias sciente. Circum-
stantias.

stantias maximè observandas prius enumeravimus, nec
requiritur ut quælibet spontanea actio masuretur o-
mnium harum cognitione exacta; cum primarum no-
titiâ absolvatur. Dicuntur alias hujus generis actiones
Proæreticæ, Electivæ, & Voluntariæ.

XVIII.

Definita spontanea actione adnitendum est nobis,
quantum & temporis, & instituti ratio permittit, quæ
requisitorum sunt, ea perstringere. Præsupposita ergo
causâ universali, quæ est Deus laudandus in secula.
Quatuor proxima probabiliter statuimus principia. Scien-
tiam, Consultationem, Electionem, Volitionem.

XIX.

I. *Scientia* est rei agendæ vel omittendæ cognitio. Voca-
etur à nonnullis *Conscientia* scil. de faciendis & non de fa-
ctis, prout Hornejus monet lib. 3. 4. 8. Hæc enim fru-
ctus & consequens S. B. est. Thomas de Aquino vo-
cat *Conscientiam*, *cognitionem ad vitæ actiones applicatam*.
Quare & Hornejus L. G. §. 4. *conscientiam principi-
um* vocat, quatenus est quasi præco legis naturæ &
Divinæ, hoc est, homini proponit & suggerit quid
utriq; illi consentaneum sit, aut quod in vita fieri vel
non fieri debet. vid. Iter. p. m. 62. Arnold. p. m. 58.

XX.

Sed cum dicimus *Scientiam* requiri ut principium ad
actiones morales, siccirco necessum est paucis perstrin-
gere questionem de determinatione voluntatis, inter
Thomistas & Stoicos agitatem: Verum præmittenda
est distinctio à Philosophis satis usitata, quâ ostenditur
determinari quid aliundè vel in *Exercitio*, vel in *Specifica-
tione* actus, atq; sic Thomistas voluntatem à judicio in-
tellectus determinari docentes, non de *Exercitio*, sed de

Specificatione actus loqui : Non enim libertatem contradictionis, qua facultas potest tantum unius speciei actum circa objectum elicere, vel non elicere. Sed contrarietas, quā facultas potest in objectum ferri actibus contrarijs, cum tali necessaria determinatione conjunctam esse contendunt. Hornejus, Eth. lib. 2. 5. 10.

XXI.

Et quanquam hæc determinatio nonnullis arrideat, tamen certis rationibus induci, ab ea modestè recedimus. Est enim voluntas formaliter libera, & ad utrumq; oppositorum indifferens, unde ad præsentiam omnium requisitorum, potest & perseguiri, & fugere. Et profectò si judicio intellectus seu principio imperativo vel determinativo egeret, requisitorum sufficientia necessitatem in agendo ei imponeret. Nec obstat quod in specificatione actus, ubi requiritur indifferentia ad utrumq; contrariorum, nonnullos actus producat naturaliter & necessariò, quia, teste Svaretzio, Disp. 19. Sect. 8. 4. nulla est repugnantia, si ejusdem generis actus, circa diversa objecta, vel per diversa media, unus liberè, alter necessariò ab eadem procedat potentia.

XXII.

Quod autem voluntas sit potentia cœca, quodq; non feratur nisi in objectum cognitum, putamus ijs rationibus vix probari voluntatis ad certam actus speciem, determinationem; istis enim pronunciatis nihil aliud concluditur, quam voluntatem ferri in præcognitum, sicq; opus habere illuminatione Practici judicij. Sicut enim voluntatis munus est impellere, incitare & appetere; Ita intellectus est illuminare & ostendere, quid facto sit opus. Sicut hæc ipsa apud Svaretzium leguntur. Disp. 19. Sect. 5. 70. Eth. lib. 2. 5. 13. Hinc ex Hornejo con-

cludi-

ciudicium, requiri ad actus liberos voluntatis, iudicium intellectus, idq; ultimum, non quod dicat hoc aut illud necessariò esse faciendum vel eligendum, sed quo statuatur, hoc meatum consideratis omnibus circumstantijs, hic & nunc aptum esse ut eligatur & assumatur. Accurately itaq; & cogitatè scribit Meisnerus Part. 3, Sect. 1. c. 5. Phil. Sob. Potest ratio aliquid per iudicium facere appetibile, quod autem actu appetatur, non provenit originaliter ab intellectu qui proposuit appetibile, sed à sola voluntatis libertate.

XXIII.

2. Consultatio est diligens inquisitio mediorum ad finem ducentium, quā, collatione instituta, ut commodiora elegantur, decernitur. Hic tria consideranda veniunt.
1. Genus, cuius vicem supplet inquisitio, quæ propinquā satis cognatione ad consultationem accedit, non tamen iisdem includitur terminis: latior quippe ejus est conceptus, quod ejus ad plura extensio probè evincit; qui enim consultat, inquirit quidem, sed non contra. Hinc Piccolom. grad. 225. Inquisitionem non Consultationem intensivam perfectionem exigere, testatur. 2. Objectum, quod cognoscitur, vel per remotionem. Removentur 1. Sempiterna & mutationis expertia. 2. Res fortuitæ & incertæ. 3. Quæ ad nos non pertinent, nec à nobis fieri possunt. 4. Præterita. Vel per Positionem. Ponuntur 1. Contingentia, quæ aliter se habere possunt. 2. Quæ plerumq; ad eundem non fiunt modum. 3. Futura. 4. Incerta & non dum definita. 5. Quæ à nobis effici possunt. 6. Quæ ad nos & eos quorum cura nobis est demandata spectant:

XXIV.

Forma seu modus consultandi consistit in observatione eorum, quæ vel antecedunt hunc actum, vel sunt in ipsa actu,

vel eum sequuntur. Primo certus finis seu scopus oculis est subiectus. Alias enim tota consultatio foret vagia, cui nihil esset, in quo demum conquisceret. De quo tamen non est instituenda deliberatio, cum sit principium, & ut præcognitus, ne proposito excidat, eam dirigere debeat. Deinde in rebus arduis socius est adhibendus. Vir scil. 1. *Probus*, sic enim nihil fraudis metuendum. Prov. 9. Consilia impiorum sunt fraudulentia. 2. *Prudens*, sic ab errore minus periculi. Syr. 8. Consilium cum fatuis ne habeto. 3. *Amicus*, sic fides & diligentia non desiderabuntur. Syr. 8. Coram extra-neo ne facito consilium.

XXV.

In ipsa consultatione probè consideranda sunt media, quibus propositum finem consequi intendimus. Et attendatur. 1. *Numerus mediorum*, qui, plura sint aut pauciora, docet. Huc accedit illud tritum. *Ire per ambages dum sunt compendia presto*: *Stultitiae summum dixeris esse gradum*. 2. *Qualitas*, quæ possibilia, an impossibilia, facilia, an difficultia, honesta, an turpia, licita, vel illicita sint, determinat. 3. *Delectus*, ea enim sunt arripienda, quibus ad scopum facilior patet aditus.

XXVI.

Post consultationem factò maturè opus est, proinde commoda occasio est arripienda. Consultatio enim debet esse plerumq; lenta, sed executio celerrima: juxta illud; *Deliberandum diu, quod statuendum est semel*. *Morsus*, ut ex Plinio citat Exel. M. Axel. Kemp. novissimè omnium germinat, & tamen parit inter primas; ita qui tempus idoneum operiuntur rei confiende, etiam si serius caperint, tamen maturius conficiunt. XXVII.

Sequitur nunc Proæresis, quæ quanto virtuti propinquior

quior & magis necessaria, tanto operosiores in ea red-
denda fuere authores, vertentes illam per Præelectionem,
Electionem, Decretum, Propositum, Institutum, Judi-
cium, Destinationem, Consilium. Ex quibus omnibus,
Electionis vocabulum optimè vim ejus exprimere vide-
tur, & communiter hoc modo definiri solet.

XXVIII.

3. *Electio*, vel, ut alij dicunt, *Præelectio*, est appetitio præ-
meditata eorum, quæ à nobis fieri possunt. Genus in
hac definitione per certas stringitur differentias. Di-
citur enim *Electio præmeditata*, quippe rationalibus tan-
tum competit substantijs. Et præterea, eorum tantum
dicuntur esse, quæ à nobis fieri possunt: Unde liquet eam oc-
cupari in possibilibus, nam quæ acturi sumus ea præcli-
gendo decrevimus, impossibile vero nemo decernit. Es-
quia *Electio* versatur circa ea, quæ ad finem pertinent,
iccirco cum *consultatione*, in *materiali non formalis ob-*
jecti ratione convenit; uterq; enim actus versatur circa
media, sed prior media inquirendo & comparando, po-
sterior inquisita & optima in deliberatione visa eligen-
do, sua exequuntur munera. *Subjecto* insuper, *tempore &*
objecto differunt.

XXIX.

Sed quæri posset, quo pacto pueri & bruta Electione
carere probantur, cum cibos cibis, lusum disciplinæ, ac
minus malum, majori præferant. Verum respondetus
distinguendo inter electionem impropriam seu commu-
nem, qua una res alteri sine dictamine rationis præponi-
tur, quam in pueros & bruta cadere largitur; & inter
propriam sive specialem quæ præcedenti consilio & ju-
dicio rationis nititur: Quam & pueris, & brutis merito
denegamus. Nam in persecutione cum unum præ alio
optant, aut in fuga, dum minus pro majori subeunt pericu-
lum, certum est eos non ratione, sed sensu duci.

XXX.

XXX.

4. *Volitio* est appetitio boni cum ratione. Sermo itaq; nebis est non de actu primo voluntatis, quo animæ potentia denotatur; sed de actu secundo, inter elicitos numerato. Cujus objectum statui potest vel à natura rei, & sic est bonum verum; vel à parte nostri, & sic sæpius bonum ap. parens. Non igitur appetit malum sub ratione mali, quia id naturæ ejus repugnat.

XXXI.

Obiter autem ex Hornejo lib. 2. c. 4. 2. hic notandum est, dupli modo aliquid à voluntate dependere. 1. *Diretè*, quod procedit ab ea prout agit, sive in cuius esse positivè influit, ita ut illud immediatè efficiat. 2. *Indirectè* quod ab ea est, prout non agit, cum possit aut debeat impeditre. Priori modo voluntarium est, quidquid simpliciter volumus. Posteriori; illud quod permittimus. Non tamen omnis permisso voluntatem alicujos arguit, sed tantum potenti, & obligato factum imputat.

XXXII.

Sed Coronidis loco hic quæri potest, quo consilio liberum arbitrium excludimus: sed respondetur non exclusum sed inclusum præmissis requisitis esse. Peculiare enim principium non constituit libertas, sive propriè prout libera voluntas, sive impropriè prout vestigia libertatis hoc nomine denotantur: nam priori modo accepta, refertur ad voluntatem, ejusq; modus, quo aliquid pro placito vult vel non vult secundum intellectus iudicium, constituitur: Posteriori vero modo ad spontaneum accedit, sicut ex radice hæc persequitur Hornejus, quem alij doctissimi sequuntur viri, ad quorum monumenta B. remittimus lectorem, unde tanquam ab ipso fonte, hæc pauca rudi Minervâ concessimus.

Hisce instituti suasu supersedemus, sexcenta alia cum has materia connexa consultò omittentes.

Soli Deo gloria.